

सङ्घीयतामा मिडिया नीति तथा कानून

(मस्यौदामाथि टिप्पणी तथा सुझाव)

प्रदेश नं. ५
टिप्पणी तथा सुभाव
चैत, २०७५

प्रदेश नं. ५ प्रदेश प्रसारण
विधेयक, २०७५

पृष्ठभूमि

प्रदेश नम्बर ५ ले प्रदेश प्रसारण विधेयक, २०७५ ल्याएको छ ।^{*} विधेयकमा प्रसारण संस्थाहरूको इजाजत, प्रसारण माध्यमका कार्यक्रम र विज्ञापनहरूको उत्पादन, सञ्चालन, प्रसारण, नियमन र अनुगमन, भू-उपग्रह प्रसार केन्द्र स्थापनालगायतका प्रावधान राखिएको छ । प्रस्तावित विधेयकको मस्यौदामा रहेका मुलभूत समस्या र तिनको समाधानका लागि सुभावा यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ :

मस्यौदा विधेयकका मूलभूत समस्या

प्रदेश नम्बर ५ ले तयार पारेको प्रदेश प्रसारण विधेयक, २०७५ मा निम्नानुसारका समस्या छन् :

- प्रस्तुत मस्यौदा विधेयकमा भाषागत र लेखनशैलीगत त्रुटि-कमजोरी ठाउँ-ठाउँमा भेटिन्छन् । मस्यौदा विधेयकलाई कानुनी भाषा-शैली र नेपाली व्याकरण एवम् शुद्धाशुद्धिका दृष्टिले सम्पादन गराउनु आवश्यक देखिन्छ ।
- विधेयकको प्रस्तावनामा यो विधेयक के-के प्रयोजनका लागि ल्याइएको हो भन्ने कुरा सिलसिलाबद्धरूपमा अलग-अलग वाक्यांश र वाक्यमा छुट्टयाएर प्रष्ट बुझिने गरी लेखिएको छैन । यो पनि भाषा-शैली सम्पादनका क्रममै सुधारनुपर्छ ।
- दफा २ को परिभाषामा उल्लेख गरिए जसरी इजाजतपत्र 'कुनै कार्यक्रमको प्रसारणको लागि' दिइँदैन । इजाजतपत्र समग्रमा सञ्चार माध्यम वा सञ्चार प्रणाली स्थापना र सञ्चालनका लागि दिइन्छ ।
- दफा २ को परिभाषामा 'प्रसारक' भन्नाले 'प्रसारण संस्थाबाट प्रसारण हुने कार्यक्रम वाचन गर्ने व्यक्ति सम्भन्नुपर्छ र सो शब्दले त्यस्तो कार्यक्रम तयार गर्ने तथा सम्पादन गर्ने व्यक्तिलाई समेत जनाउनेछ' भनी लेखिएको विवरणले प्रसारकको पूर्ण दायरालाई समेट्दैन । यसले कार्यक्रम सञ्चालक, उत्पादक र सम्पादकलाई मात्रै समेट्छ । तर प्रसारक भनेको त्यतिमात्र होइन, समग्र प्रसारण संस्था र त्यसका प्रबर्धक तथा सञ्चालकहरू पनि हुन् ।
- दफा २ को परिभाषामा 'प्रसारण संस्था' भन्नाले 'यस ऐनबमोजिम कार्यक्रम प्रसारण गर्न इजाजत प्राप्त व्यक्ति, सङ्गठित संस्था, सरकारी निकाय वा स्थानीय तह सम्भन्नुपर्छ' भनिएको छ । सो शब्दले 'सामाजिक सञ्जाल वा अन्य विद्युतीय माध्यमबाट आमजनताका लागि प्रसारण गरिने च्यानलसमेत जनाउनेछ' भनी थप व्याख्या पनि गरिएको छ । यसमा परिभाषित विवरण 'प्रसारक' को परिभाषाका लागि सुहाउँदो देखिन्छ । र, प्रसारण संस्थाका रूपमा चाहिँ रेडियो, टेलिभिजन र अनलाइन माध्यमहरू भनी उल्लेख गर्नुपर्छ ।

^{*}प्रदेश प्रसारण विधेयक, २०७५ चैत २७ गते पारित भएको हो ।

- दफा ५ को 'इजाजतको लागि निवेदन दिनुपर्ने' भन्ने व्यवस्थामा रेडियो, टेलिभिजन र अनलाइन माध्यम भनेर पनि खुलाउनुपर्छ ।
- दफा ६ को 'इजाजतपत्र दिन सकिने' व्यवस्थाअन्तर्गत प्रदेश सरकारले इजाजतपत्रका लागि आएका निवेदनउपर 'आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई तोकिएका सर्तहरू पालना गर्ने गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्न तोकिएको ढाँचामा इजाजतपत्र दिन सक्नेछ' भनी उल्लेख गरिएको छ । सर्तहरूसहित इजाजत दिने अस्पष्ट कानुनी व्यवस्थाले समस्या ल्याउन सक्छ ।
- दफा ७ को 'प्रसारणमा रोक लगाउन सकिने' व्यवस्थाअन्तर्गत 'राष्ट्र र राष्ट्रिय हित, मानवीय संवेदनशीलता, सामाजिक नैतिकता र मित्र राष्ट्रहरूसँगको सम्बन्धलाई ध्यानमा राखी प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी एकपटकमा ६ महिनामा नबढाइ कुनै खास विषय, घटना वा क्षेत्रसँग सम्बन्धित कुनै कार्यक्रम प्रसारण संस्थाबाट प्रसारण गर्न नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ' भनी गरिएको व्यवस्था अनुदार र अनुचित छ । यस्तो प्रावधानको दुरुपयोग हुनसक्ने सम्भावना रहन्छ ।
- दफा ८ को 'प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र रद्द गर्न सकिने' प्रावधानअन्तर्गत 'कुनै प्रसारण संस्थाले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थाले प्राप्त गरेको इजाजतपत्र रद्द गर्न सक्नेछ' भनी गरिएको व्यवस्था पनि अनुदार र अनुचित छ । सञ्चार माध्यमको इजाजतपत्र रद्द गर्ने प्रावधान संविधानको व्यवस्थाको समेत विपरीत देखिन्छ । यस्तो प्रावधानको दुरुपयोग गरेर प्रसारण माध्यमहरूमाथि नियन्त्रण कायम गर्न सकिन्छ ।
- दफा ९ को 'भू-उपग्रह प्रसार केन्द्रको स्थापनासम्बन्धी विशेष व्यवस्था' अन्तर्गत उफदफा २ मा उल्लेख भएअनुसार 'स्वदेशी र विदेशीको संयुक्त लगानीमा खोलिएको कम्पनीमा कम्तीमा ३० प्रतिशत लगानी स्वदेशी व्यक्ति वा संस्थाको हुनुपर्नेछ' भन्ने प्रावधानले नेपालका प्रसारण माध्यममा विदेशीको बहुसङ्ख्यक सेयरका लागि बाटो खोल्ने र त्यस्तो अवस्था दीर्घकालीनरूपमा नेपालका प्रसारण माध्यमको स्वतन्त्र अस्तित्व तथा मुलुकको राष्ट्रिय हितमा नहुन सक्ने देखिन्छ ।
- दफा ९ (३) मा गरिएको प्रदेश सरकारले 'निवेदनमाथि आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई स्याटेलाइट तथा केबुल टेलिभिजनसम्बन्धी भू-उपग्रह प्रसार केन्द्र स्थापना गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्ने स्वीकृति दिन मनासिब देखेमा तोकिएका सर्तहरू पालना गर्ने सर्तमा तोकिएका कार्यक्रमहरू प्रसारण गर्न पाउने गरी स्वीकृति दिन सक्नेछ' भन्ने व्यवस्थामा सर्तहरू राखेर अनुमति दिइनु उपयुक्त देखिँदैन । निवेदन स्वीकृतिका लागि पूरा गर्नुपर्ने प्रावधानहरू राख्न भने सकिन्छ ।
- दफा ११ को 'कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण' सम्बन्धी व्यवस्थामा प्रसारण संस्थाले कुनै कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण गर्दा प्राथमिकता दिनुपर्ने भन्दै ९ वटा विषय

- तोकिएको छ । यसरी कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारणमा प्राथमिकता तोक्नु राम्रो होइन । संस्थाको स्वविवेकमा छाडिदिनुपर्छ ।
- दफा १४ (२) को 'प्रदेश सरकारले विपद वा अन्य कुनै जरूरी सार्वजनिक सूचना तत्काल प्रसारण गर्नुपरेमा प्रसारण संस्थाले निःशुल्क प्रसारण गरिदिनुपर्नेछ' भन्ने प्रावधानलाई प्रष्ट पार्न जरूरी छ । यसरी प्रसारण संस्थालाई निःशुल्क सूचना प्रसारण गर्न बाध्य पार्नुहुँदैन । जरूरी सार्वजनिक सूचना भनेरमात्र हुँदैन । त्यस्तो जरूरी सार्वजनिक सूचना भनेको के हो भन्ने पनि प्रष्ट पार्नुपर्छ ।
 - दफा १५ (१) को (क) मा 'राजनैतिक दललाई प्रतिकूल असर पर्ने विषयमा विज्ञापन प्रसारण गर्न नपाइने' भनी उल्लेख गरिएको प्रावधान अनुपयुक्त छ । त्यसको सट्टा गलत र भ्रामक तथ्य राखेर राजनीतिक दल, व्यक्ति, संस्था, समुदायलगायतलाई प्रतिकूल असर पर्ने विषयमा विज्ञापन प्रसारण गर्न नपाइने भनी उल्लेख गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
 - दफा १७ मा 'प्रसारकको काम, कर्तव्य र अधिकार' शीर्षकमा ४ वटा काम, कर्तव्य, अधिकार तोकिएका छन् भने सोही दफामा प्रसारकले ध्यान दिनुपर्ने भनी ५ वटा विषय उल्लेख गरिएका छन् । चाहे काम, कर्तव्य र अधिकारका विषय हुन् वा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष, ती विषयलाई त्यसरी ऐनमा तोकिएको उपयुक्त हुँदैन । पत्रकारले के गर्न हुने र के गर्न नहुने भन्ने कुरा पत्रकार आचारसंहितामा उल्लेख गरिने विषय हो । ऐनमा यस्ता विषय उल्लेख गर्नु उपयुक्त हुँदैन । प्रसारण संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकारमा भने त्यस्ता प्रावधान राख्न सकिन्छ ।
 - दफा १८ को 'सजाय' सम्बन्धी व्यवस्थामा उल्लेख भएको 'प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र नलिइ वा स्वीकृति नलिइ कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरे/गराएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीको आदेशबाट इजाजतपत्र तथा अनुमतिपत्र दस्तुर र दफा १० बमोजिम लाग्ने शुल्क असुल गरी सो दस्तुर र शुल्क वराबरको रकम जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ' भन्ने प्रावधान उपयुक्त छैन । त्यस्तै, सोही दफामा उल्लेख भएको 'कसैले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्य गरे/गराएमा त्यस्तो प्रसारण संस्था, प्रसारक वा सम्बन्धित अन्य व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीले दश हजार रुपियाँसम्म जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ' भन्ने प्रावधान पनि उपयुक्त छैन । सञ्चार माध्यममाथि फौजदारी कानून आकर्षित हुने वातावरण बनाउनु हुँदैन ।

मुख्य सुभावा

- दफा २ (ड) मा प्रसारकको दायरालाई फराकिलो बनाउनुपर्छ । प्रसारण संस्था उल्लेख गरेमा त्यसबारे थप स्पष्ट हुन सक्छ ।
- दफा ६ मा निवेदनउपर आवश्यक जाँचवुझ गरी निवेदकलाई तोकिएका सर्त पालना

गर्ने गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्न तोकिएको ढाँचामा इजाजतपत्र दिन सक्नेछ भनी उल्लेख गरिएको प्रावधान सच्याउन आवश्यक छ । सर्तहरू इजाजतपत्रसँगै तोक्ने कार्यले स्वेच्छाचारिता जन्मने र त्यसको दुरुपयोग हुने सम्भावनालाई बढावा दिन्छ । त्यसैले पनि तोकिएका सर्त के के हुन् भन्ने कुरा ऐनमा नै खुलाउनुपर्छ । र, त्यस्तो सर्त संविधान र विद्यमान कानूनअनुसार हुनुपर्छ ।

- दफा ७ मा उल्लिखित प्रसारणमा रोक लगाउन सकिने प्रावधान सच्याउन आवश्यक छ । यसरी सच्याउँदा नेपालको सार्वभौमसत्ता भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रियता वा सङ्घीय एकाइबीच सम्बन्ध वा विभिन्न जात, जाति, धर्म वा सम्प्रदायबीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने, राज्यद्रोह, गाली बेइज्जती वा अदालतको अवहेलना हुने वा अपराध गर्न दुरुत्साहन गर्ने वा सार्वजनिक शिष्टाचार, नैतिकताको प्रतिकूल कार्य गर्ने, श्रमप्रति अवहेलना गर्ने र जातीय छुवाछूत एवं लैङ्गिक विभेदलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यक्रम प्रसारण गर्नुहुँदैन भन्ने प्रावधान राख्न सकिन्छ ।
- दफा ८ मा कुनै प्रसारण संस्थाले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमको विपरीत कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थाले प्राप्त गरेको इजाजतपत्र रद्द गर्न सक्नेछ भनी गरिएको व्यवस्था सच्याउन आवश्यक छ । कुनै प्रसारण संस्थाले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमको विपरीत कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थालाई सचेत गराउन सक्नेछ भन्ने प्रावधान राख्न आवश्यक छ । र, सचेत गराउँदा पनि पटक-पटक उल्लङ्घन गरेको अवस्थामा सजाय गर्न सकिने प्रावधान राख्न सकिन्छ । तर सजाय गर्नुअघि प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थालाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मुनासिब माफिकको मौका दिनुपर्नेछ भन्ने प्रावधान राख्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- दफा ९ को उपदफा ३ मा प्रदेश सरकारले निवेदनमाथि आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई स्याटेलाइट तथा केबुल टेलिभिजनसम्बन्धी भू-उपग्रह प्रसार केन्द्र स्थापना गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्ने स्वीकृति दिन मनासिब देखेमा तोकिएको सर्तहरू पालना गर्ने सर्तमा तोकिएको कार्यक्रमहरू प्रसारण गर्न पाउने गरी स्वीकृति दिन सक्नेछ भनी उल्लिखित प्रावधान सच्याएर निवेदन स्वीकृतिका लागि पूरा गर्नुपर्ने प्रावधानहरू राख्न सकिन्छ ।
- दफा ११ को कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारणसम्बन्धी व्यवस्थामा प्रसारण संस्थाले कुनै कार्यक्रमको उत्पादन तथा प्रसारण गर्दा प्राथमिकता दिनुपर्ने भन्दै तोकिएका ९ वटा विषयका सम्बन्धमा कानूनमा कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारणका प्राथमिकता तोक्नु भन्दा पनि प्रसारण संस्थाको स्वविवेकमा छाडिदिनुपर्छ ।
- दफा १४ को उपदफा २ मा प्रदेश सरकारले विपद् वा अन्य कुनै जरूरी सार्वजनिक सूचना तत्काल प्रसारण गर्नुपरेमा प्रसारण संस्थाले निःशुल्क प्रसारण गरिदिनुपर्नेछ भनी

- राखिएको प्रावधानलाई प्रष्ट पार्नु जरूरी छ । यसरी प्रसारण संस्थालाई निःशुल्क सूचना प्रसारणका लागि वाध्य पार्नु हुँदैन । जरूरी सार्वजनिक सूचना भनेरमात्र हुँदैन, त्यस्तो जरूरी सार्वजनिक सूचना भनेको के हो भन्ने पनि प्रष्ट पार्नुपर्छ ।
- दफा १५ को (क) मा राजनीतिक दललाई प्रतिकूल असर पर्ने विषयमा विज्ञापन प्रसारण गर्न नपाइने भनी उल्लेख गरिएको प्रावधानको सट्टा गलत र भ्रामक तथ्य राखेर राजनीतिक दल, व्यक्ति, संस्था, समुदायलगायतलाई प्रतिकूल असर पर्ने विषयमा विज्ञापन प्रसारण गर्न नपाइने भनी उल्लेख गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
 - दफा १७ मा प्रसारकको काम, कर्तव्य र अधिकार शीर्षकमा उल्लेख भएका ४ वटा काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सोही दफामा प्रसारकले ध्यान दिनुपर्ने भनी उल्लेख भएका ५ वटा विषयका सम्बन्धमा काम, कर्तव्य र अधिकारका विषय हुन् वा ध्यान दिनुपर्ने पक्ष, ऐनमा तोकिएको उपयुक्त हुँदैन । पत्रकारले के गर्न हुने र के गर्न नहुने भन्ने कुरा पत्रकार आचारसंहितामा उल्लेख गरिने विषय हो, ऐनमा यस्ता विषय उल्लेख गरिरहनु पर्दैन । प्रसारण संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकारमा भने यस्ता प्रावधान राख्न सकिन्छ ।
 - दफा १८ मा प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र नलिइ वा स्वीकृति नलिइ कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरे/गराएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीको आदेशबाट इजाजतपत्र तथा अनुमतिपत्र दस्तुर र दफा १० वमोजिम लाग्ने शुल्क असुल गरी सो दस्तुर र शुल्क बराबरको रकम जरिवाना वा १ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ भनी उल्लेख गरिएको प्रावधान उपयुक्त छैन । त्यस्तै सोही दफामा कसैले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्य गरे/गराएमा त्यस्तो प्रसारण संस्था, प्रसारक वा सम्बन्धित अन्य व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीले १० हजार रुपियाँसम्म जरिवाना वा १ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ भनी उल्लेख गरिएको प्रावधान पनि उपयुक्त छैन । प्रसारण संस्था वा पत्रकारले गल्ती गरेमा कारबाही गर्नुहुँदैन भन्ने होइन तर त्यस्तो कारबाही गर्दा फौजदारीसंहिता नभइ देवानीसंहिताअनुसार हुनुपर्छ ।

बुँदागत समस्या र सुभावा

बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हुनुपर्ने	कैफियत
दफा ६	इजाजतपत्र दिन सकिने : प्रदेश सरकारले इजाजतपत्रका लागि आएका निवेदनउपर आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई तोकिएको सर्तहरू पालना गर्ने गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्न तोकिएको ढाँचामा इजाजतपत्र दिन सक्नेछ ।	निवेदन हेरी आवश्यक कागजातका आधारमा इजाजतपत्र दिन सक्नेछ ।	जाँचबुझ शब्द हटाउनुपर्ने । तोकिएका सर्तहरू राख्न नहुने । आवश्यक कागजातका बारेमा स्पष्ट पार्नुपर्ने ।

बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हुनुपर्ने	कैफियत
दफा ७	प्रसारणमा रोक लगाउन सकिने : राष्ट्र र राष्ट्रिय हित, मानवीय संवेदनशीलता, सामाजिक नैतिकता र मित्र राष्ट्रहरूसँगको सम्बन्धलाई ध्यानमा राखी प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी एकपटकमा ६ महिनामा नबढाइ कुनै खास विषय, घटना वा क्षेत्रसँग सम्बन्धित कुनै कार्यक्रम प्रसारण संस्थाबाट प्रसारण गर्न नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ ।	प्रावधान हटाउने ।	प्रावधानको दुरुपयोग हुन सक्ने भएकाले ।
दफा ८	प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र रद्द गर्न सकिने : कुनै प्रसारण संस्थाले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थाले प्राप्त गरेको इजाजतपत्र रद्द गर्न सक्नेछ ।	कुनै प्रसारण संस्थाले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो प्रसारण संस्थालाई सचेत गराउन र जरिवाना गर्न सक्नेछ ।	रद्द गर्ने प्रावधान राख्नु उचित नहुने । सचेत गराउने र त्यसलाई अवज्ञा गरे जरिवाना गर्नु उचित हुने ।
दफा ९	भू-उपग्रह प्रसार केन्द्रको स्थापनासम्बन्धी विशेष व्यवस्था : प्रदेश सरकारले निवेदनमाथि आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई स्याटेलाइट तथा केबुल टेलिभिजनसम्बन्धी भू-उपग्रह प्रसार केन्द्र स्थापना गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्ने स्वीकृति दिन मनासिब देखेमा तोकिएका सर्तहरू पालना गर्ने सर्तमा तोकिएका कार्यक्रमहरू प्रसारण गर्न पाउने गरी स्वीकृति दिन सक्नेछ ।	प्रदेश सरकारले निवेदनमाथि आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदकलाई स्याटेलाइट तथा केबुल टेलिभिजनसम्बन्धी भू-उपग्रह प्रसार केन्द्र स्थापना गरी कार्यक्रम प्रसारण गर्ने स्वीकृति दिन सक्नेछ ।	सर्त तोक्ने कुराले स्वेच्छाचारिता हुने र त्यस्ता सर्तको दुरुपयोग हुने सम्भावना रहन्छ ।

बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हुनुपर्ने	कैफियत
दफा ११	<p>कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारण : प्रसारण संस्थाले कुनै कार्यक्रमको उत्पादन तथा प्रसारण गर्दा देहायका कुरालाई प्राथमिकता दिनुपर्छ :</p> <p>क) कृषि, शिक्षा, उद्योग, वाणिज्य, विज्ञान र प्रविधि, स्वास्थ्य, परिवार नियोजन र वन तथा वातावरण संरक्षण जस्ता विकासमूलक कार्यक्रम ।</p> <p>ख) सबै जाति, भाषा, वर्ग, क्षेत्र तथा धार्मिक सम्प्रदायबीच समानता, आपसी सद्भावना र सामञ्जस्यता अभिवृद्धि गर्ने किसिमको कार्यक्रम ।</p> <p>ग) प्रदेशका विभिन्न भाषा र संस्कृतिको उत्थानमा सहयोग पुऱ्याउने कार्यक्रम ।</p> <p>घ) राष्ट्रिय हित र राष्ट्रिय एकतामा अभिवृद्धि गराउने विषयका कार्यक्रम ।</p> <p>ङ) राष्ट्रिय चेतना तथा नैतिक जागरण वृद्धि गर्ने विषयका कार्यक्रम ।</p> <p>च) जनतामा सामाजिक चेतना बढाउने र प्रजातान्त्रिक मूल्य, मान्यता एवं संस्कारको विकास गराउने किसिमका कार्यक्रम ।</p> <p>छ) नेपाल र छिमेकी मुलुक तथा मित्र राष्ट्रसँगको सम्बन्धमा प्रतिकूल प्रभाव नपार्ने विषयका कार्यक्रम ।</p> <p>ज) लोकगीत र लोक संस्कृतिको प्रबर्द्धन हुने कार्यक्रम ।</p> <p>झ) स्थानीय तथा प्रदेश स्तरमा भए/गरेका महत्वपूर्ण गतिविधि ।</p>	हटाउनुपर्ने ।	कार्यक्रम उत्पादन तथा प्रसारणमा कानुनले प्राथमिकता तोक्नुभन्दा मिडियाको स्वविवेकमा छाडिदिँदा उचित हुने भएकाले ।
दफा १४	<p>विज्ञापन प्रसारण गर्न समय उपलब्ध गराउने : उपदफा (१) मा जे उल्लेख भए तापनि प्रदेश सरकारले विपद् वा अन्य कुनै जरूरी सार्वजनिक सूचना तत्काल प्रसारण गर्नुपरेमा प्रसारण संस्थाले निःशुल्क प्रसारण गरिदिनुपर्नेछ ।</p>	<p>उपदफा (१) मा जे उल्लेख भए तापनि प्रदेश सरकारले विपद्सम्बन्धी जरूरी सार्वजनिक सूचना तत्काल प्रसारण गर्नुपरेमा प्रसारण संस्थाले निःशुल्क प्रसारण गरिदिनुपर्नेछ ।</p>	<p>'अन्य कुनै जरूरी सार्वजनिक सूचना' भनेको के हो भन्ने कुरा प्रष्ट पार्नु जरूरी छ । प्रसारण संस्थालाई जुनसुकै सूचना निःशुल्क प्रसारणका लागि बाध्य पारिनुहुँदैन ।</p>

बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हनुपर्ने	कैफियत
दफा १५	<p>विज्ञापन प्रसारण गर्न नपाइने :</p> <p>(१) दफा १४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसैले पनि देहायको कुराहरूको विज्ञापन प्रसारण गर्न/गराउन पाउने छैन :</p> <p>क) राजनीतिक दललाई प्रतिकूल असर पर्ने विषय ।</p> <p>ख) अश्लील किसिमका सामग्री ।</p> <p>ग) निर्वाचित सरकारलाई हिसात्मक शक्ति प्रयोग गरी हटाउने उद्देश्यका सामग्री ।</p> <p>घ) जनमानसमा अस्वाभाविक भय तथा आतङ्क पैदा गर्ने प्रकृतिका कुरा ।</p> <p>ङ) कुनै जाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिलाई अपव्याख्या, अवहेलना, अपमानित तथा अवमूल्याङ्कन गर्ने सामग्री ।</p>	<p>(१) दफा १४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसैले पनि देहायका कुराहरूको विज्ञापन प्रसारण गर्न/गराउन पाउने छैन :</p> <p>क) गलत र भ्रामक विवरण राखेर राजनीतिक दल, व्यक्ति, संस्था, समुदाय लगायतलाई प्रतिकूल असर पर्ने विषय ।</p> <p>ख) अश्लील किसिमका सामग्री ।</p> <p>ग) निर्वाचित सरकारलाई हिसात्मक शक्ति प्रयोग गरी हटाउने उद्देश्यका सामग्री ।</p> <p>घ) जनमानसमा अस्वाभाविक भय तथा आतङ्क पैदा गर्ने प्रकृतिका कुरा ।</p> <p>ङ) कुनै जाति, भाषा, धर्म र संस्कृतिलाई अपव्याख्या, अवहेलना, अपमानित तथा अवमूल्यन गर्ने सामग्री ।</p>	<p>तथ्यगतरूपमा प्रस्तुत भइ राजनीतिक दलहरूले विज्ञापन गर्न पाउनुपर्ने भएकाले ।</p>

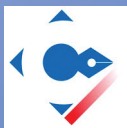
बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हुनुपर्ने	कैफियत
दफा १७	<p>प्रसारकको काम, कर्तव्य र अधिकार :</p> <p>(१) प्रसारकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिमको हुनेछ :</p> <p>क) आफूसमक्ष प्राप्त हुन आएका सूचना, समाचार, लेख वा कार्यक्रमको सत्यताबारे आवश्यक छानबिन गरी पुष्टि भएपछि निर्धारित समयमा प्रसारण गर्ने/गराउने</p> <p>ख) राजनीतिकरूपमा निष्पक्ष भइ समाचारको सम्पादन तथा प्रसारण गर्ने/गराउने</p> <p>ग) कानूनले संरक्षण गरेको व्यक्तिको गोपनीयता र सामाजिक संवेदनशीलता आकलन गरेरमात्र प्रसारण सामग्री प्रसारण गर्ने/गराउने ।</p> <p>घ) कुनै विवादास्पद विषयमा प्रसारण गर्नुपरेमा विभिन्न दृष्टिकोणबाट विश्लेषण गरी वस्तुस्थितिलाई तथ्यगत ढङ्गले प्रसारण गर्ने/गराउने ।</p> <p>ङ) प्रसारण संस्थाले तोकिएबमोजिम अन्य कार्य गर्ने ।</p> <p>(२) उपदफा (१) मा जे उल्लेख भए तापनि प्रसारण गर्दा प्रसारकले निम्न कुरामा ध्यान दिनुपर्नेछ :</p> <p>क) सार्वजनिक सुरक्षा, नैतिक र सामाजिक मर्यादामा आँच आउने किसिमका कार्यक्रमहरू प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>ख) कसैको चरित्र हत्या वा अपमान हुने वा लैङ्गिक हिंसा वा जातीय विभेदलाई बढावा दिने प्रकृतिका सामग्री प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>ग) लापरबाही वा हेलचेक्र्याइँपूर्वक कुनै कुराको प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>घ) गलत वा भ्रामक समाचार सङ्कलन तथा प्रसारण नगर्ने/नगराउने ।</p> <p>ङ) प्रचलित कानूनले प्रसारण गर्न रोक लगाएका सामग्री प्रसारण नगर्ने/नगराउने ।</p>	<p>प्रसारण संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार :</p> <p>(१) प्रसारकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिमको हुनेछ :</p> <p>क) आफूसमक्ष प्राप्त हुन आएका सूचना, समाचार, लेख वा कार्यक्रमको सत्यताबारे प्रत्याभूत गरी निर्धारित समयमा प्रसारण गर्ने/गराउने</p> <p>ख) निष्पक्ष भइ समाचारको सम्पादन तथा प्रसारण गर्ने/गराउने</p> <p>ग) कानूनले संरक्षण गरेको व्यक्तिको गोपनीयता र सामाजिक संवेदनशीलता आकलन गरेरमात्र प्रसारण सामग्री प्रसारण गर्ने/गराउने ।</p> <p>घ) कुनै विवादास्पद विषयमा प्रसारण गर्नुपरेमा विभिन्न दृष्टिकोणबाट विश्लेषण गरी वस्तुस्थितिलाई तथ्यगत ढङ्गले प्रसारण गर्ने/गराउने ।</p> <p>(२) उपदफा (१) मा जे उल्लेख भए तापनि प्रसारण गर्दा प्रसारकले निम्न कुरामा ध्यान दिनुपर्नेछ :</p> <p>क) सार्वजनिक सुरक्षा, नैतिक र सामाजिक मर्यादामा आँच आउने किसिमका कार्यक्रमहरू प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>ख) कसैको चरित्र हत्या वा अपमान हुने वा लैङ्गिक हिंसा वा जातीय विभेदलाई बढावा दिने प्रकृतिका सामग्री प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>ग) लापरबाही वा हेलचेक्र्याइँपूर्वक कुनै कुराको प्रसारण नगर्ने/नगराउने</p> <p>घ) गलत वा भ्रामक सामाचारको सङ्कलन तथा प्रसारण नगर्ने/नगराउने ।</p>	<p>पत्रकारलाई आचारसंहिताले निर्देशित गर्ने हुनाले छानबिन शब्द राख्न उपयुक्त नहुने भएकाले । प्रसारण संस्थाले तोकिएबमोजिम अन्य कार्य गर्ने हटाउँदा उपयुक्त हुने ।</p>

बुँदा नं.	विद्यमान प्रावधान	हनुपर्ने	कैफियत
दफा १८	<p>सजाय : प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र नलिइ वा स्वीकृति नलिइ कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरे/गराएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीको आदेशबाट इजाजतपत्र तथा अनुमतिपत्र दस्तुर र दफा १० बमोजिम लाग्ने शुल्क असुल गरी सो दस्तुर र शुल्क बराबरको रकम जरिवाना वा १ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।</p> <p>कसैले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्य गरे/गराएमा त्यस्तो प्रसारण संस्था, प्रसारक वा सम्बन्धित अन्य व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीले १० हजार रुपियाँसम्म जरिवाना वा १ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय गर्न सक्नेछ ।</p>	<p>प्रसारण संस्थाको इजाजतपत्र नलिइ वा स्वीकृति नलिइ कुनै कार्यक्रम प्रसारण गरे/गराएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीको आदेशबाट इजाजतपत्र तथा अनुमतिपत्र दस्तुर र दफा १० बमोजिम लाग्ने शुल्क असुल गरी सो दस्तुर र शुल्क बराबरको रकम जरिवाना सजाय हुनेछ ।</p> <p>कसैले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कार्य गरे/गराएमा त्यस्तो प्रसारण संस्था, प्रसारक वा सम्बन्धित अन्य व्यक्तिलाई तोकिएको अधिकारीले १० हजार रुपियाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।</p>	<p>पत्रकार र मिडियालाई फौजदारी कानून नभइ देवानी संहिता अनुसार मात्र सजाय हुनुपर्ने ।</p>

‘सङ्घीयतामा मिडिया नीति तथा कानुन’ शीर्षकको पुस्तकमा सङ्घीय संरचनाअन्तर्गत सङ्घ र प्रदेशहरूले तयार पारेका मिडियासम्बन्धी नीति तथा कानुनका कमी/कमजोरी केलाउँदै संशोधनका लागि टिप्पणी तथा सुझाव दिइएको छ।

सेन्टर फर मिडिया रिसर्च-नेपाल मिडियाका नीतिगत तथा व्यावहारिक पक्षमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने संस्था हो। सेन्टरले मिडियासम्बन्धी अनुगमन, छलफल, तालिम, गोष्ठी, सेमिनारलगायत कार्य गर्छ।

प्रकाशक

सेन्टर फर मिडिया रिसर्च-नेपाल

काठमाडौं, ३२

पो. बक्स नं. : २४६२२

इमेल : cmrnepal@butmedia.org.np

वेब : www.research.butmedia.org

www.mediapolicy.org.np